

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1056
Toplantı Tarihi/Sayısı : 7.5.2024/46
Karar Numarası : 2024/424
Başvuran : Ç. Ç.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kırklareli E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın kaldığı ceza infaz kurumunda kendisiyle benzer şartları taşıyan mahpusların aksine kendisinin eş ile mahrem görüş ödülünden faydalandırılmadığı, bu konudaki taleplerinin haksız bir şekilde sürekli olarak reddedildiği ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Kurumunda iyi halli olarak bulunduğunu, tüm faaliyetlere ve iyileştirme çalışmalarına katıldığını, 9 yıllık evli olduğunu ve eş ile birlikte bir bebek sahibi olmaya karar verdiklerini, bu sebeple eş görüş odasından faydalanmak istediğini, bu hususta Kurum psikososyal servisine ve diğer birimlere başvurduğunu ancak 12 aydır sonuç alamadığını, eş görüşü ödüllendirilme şartlarını taşıdığını ancak yine de talebinin reddedildiğini,

b. Kendisi ile aynı durumda olan mahpuslardan bazılarının eş görüş imkânından yararlandırıldığını, bu durumun eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğunu ve aile ile olan bağlarının zayıflayıp kopmasına sebep olduğunu iddia etmiştir.

3. Muhatap Kırklareli E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden 13/6/2023 tarihinde alınan yazılı görüş ve eklerinde özetle;

a. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Ödüllendirme" başlıklı 51'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 5'inci ve 9'uncu maddeleri hükümleri uyarınca eş ile mahrem görüşme ödülünün güvenlik bakımından tehlike yaratmayacak şekilde, kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, ziyaretçi sayısı ile hükümlü ve tutuklu suç profili gibi hususlar dikkate alınarak Kurum idare ve gözlem kurulunca alınan karar doğrultusunda gerçekleştirildiği,

b. Eş ile mahrem görüşme ödüllerinin hükümlü ve tutuklulara verilmesi gereken zorunlu bir hak olmadığı ve ödüllerin Kurum idare ve gözlem kurulu tarafından uygun görülen hükümlü ve tutuklulara verilebileceği, Kurumda hükümlü ve tutukluların idare ve gözlem kurulu tarafından re'sen veya kurumda görev yapan servislerin teklifi üzerine önerilen kişilere mevzuatta belirlenen tutum ve davranışları taşıyıp taşımadığı hakkında

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

değerlendirme yapılarak ödüllendirilmelerine karar verildiği,

c. Başvuranın; Kurum İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığına, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına hitaben eş görüş ödülünden yararlanmak istediğini beyan ettiği çeşitli talep dilekçeleri olduğu, bu dilekçelerin mevzuat kapsamında incelendiği ve idare ve gözlem kurulu kararlarıyla reddedildiği, bu kararlardan bazılarında karşı başvuran tarafından Kırklareli İnfaz Hakimliğine şikayet yoluna ve Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yoluna gidildiği ancak söz konusu talebin mahkemelerce reddedildiği, başvurana kararların tebliğ edildiği ve kararların kesinleştiği,

ç. Hükümlü ve tutukluların Kurum uygulamalarına karşı öncelikle infaz hâkimliklerine şikayet, infaz hâkimliği kararlarına karşı da ağır ceza mahkemelerine itiraz edebildikleri, yargı bağımsızlığına sahip hâkim kararlarına karşı Kurumlarının hiçbir şekilde telkin veya tavsiye suretiyle müdahale imkânı bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Ödül talebinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından 31/10/2022 tarihli ve 2022/... sayılı karar ile reddedildiğini, bu karara karşı 2/11/2022 tarihinde ilgili İnfaz Hakimliğine gittiğini ve Hakimliğin 16/11/2022 tarihli ve 2022/... sayılı kararıyla anılan karar gerekçelerini yetersiz ve soyut bularak kararı iptal ettiğini ancak İdare ve Gözlem Kurulunun yeniden ret kararı verdiğini, ret kararında hangi kriterlere göre uygun olmadığını belirtmediğini,

b. 5275 sayılı Kanun'un 89'uncu maddesi kapsamında 6 ayda bir yapılan iyi hal değerlendirmesinde dikkate alınması gereken kriterler ile Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinde ödüllendirme için gerekli kriterlerin belirtildiğini, bu kriterlerin aynı olduğu ve dolayısıyla iyi hal kararından ödül hak eden tutum ve davranışlar içerisinde olduğunu anlaşıldığını, ödül verilen mahpusun tek farkının mahpusun Kurum iç hizmetlerinde çalışıyor olması olduğunu ve durumun ayrımcılık olduğunu,

c. Eşiyle çocuk sahibi olmak istediklerini, 14 aydır söz konusu taleplerinin reddedildiğini, eşinin de talebini Kurum psikoloğu ile görüşerek iletildiğini, talebinin karşılanmaması dolayısıyla yıprandığını ve aile ilişkilerinin zayıfladığını iddia etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. Anılan Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre; "*Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.*"

7. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre;

"*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;*

- a) Kurumun görev alanına girip girmediği,
- b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,
- c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,
- ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı,
- d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği,
- e) Belli bir konuyu içerip içermediği,
- f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı, yönlerinden incelenir.”

9. Aynı Yönetmelik'in 65'inci maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir;

“Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

10. Anılan Yönetmelik'in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

“(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda, başvuranın iddiası ile muhatap Kurumun yazılı görüşü ilgili mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. 5275 sayılı Kanun'un “Ödüllendirme” başlıklı 51'inci maddesinin ilgili hükümlerine göre;

“(1) Hükümlüler, kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılabilirler.

(3) Hükümlülere verilebilecek ödüller şunlardır:

a) *Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlüler, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilir.*”

14. Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik’in “*Tanımlar*” başlıklı 4’üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) *Bu Yönetmelikte geçen;*

(...)

ç) *Kurul: İdare ve Gözlem Kurulunu,*

(...)

ifade eder.”

15. Aynı Yönetmelik’in “*Temel İlkeler*” başlıklı 5’inci maddesinde;

“(1) *Bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili olarak aşağıdaki ilkelere uyulur:*

a) *Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile ulaşılmak istenen temel amaç; bu kişilerin yeniden sosyalleşmesini sağlamak suretiyle insan haklarına saygılı, hukukî ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmektir.*

b) *Hükümlü ve tutuklulara; ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî görüşleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve sırf bu nedenlerle ayrıcalık tanınmaz.*

c) *Hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemez.*

ç) *Hükümlü ve tutuklulara; işledikleri suçun türü, koşullu salıverilme tarihi, kişisel özellikleri ve ihtiyaçları, bedensel ve psikolojik yapısı, eğitim durumu ve mesleği göz önünde bulundurularak en uygun ödül verilir ve bu karar ilgiliye bildirilir.*

d) *Ödüllendirmede; kurumun fizikî yapısı, personel sayısı, malî ve sosyal imkânları ile mevcut doluluk durumu dikkate alınır.*

(...).”

16. Mezkûr Yönetmelik’in “*Ödül türleri*” başlıklı 7’nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) *Hükümlü ve tutuklulara;*

a) *Kapalı ceza infaz kurumlarındaki evli hükümlü ve tutuklulara, kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın eşleri ile mahrem görüşme,*

(...)

ödülü verilebilir.”

17. Adı geçen Yönetmelik’in “*Ödüllendirilebilecek tutum ve davranışlar*” başlıklı 8’inci maddesinde ilgili şu hükümlere yer verilmiştir;

“(Değişik: RG-14/9/2021-31598) (1) *Disiplin cezası almamış veya kaldırılmış hükümlü ve tutuklulardan aşağıda sayılan tutum ve davranışların bir veya birkaçını sergileyenler, diğer davranış türlerine de açıkça aykırı davranmamaları hâlinde ödüllendirilebilir:*

a) *Tutum ve davranışları ile diğer hükümlü ve tutuklulara iyi örnek olmak.*

b) *İyileştirme faaliyetlerine geçerli mazeret dışında sürekli ve etkin bir şekilde katılarak kişisel gelişim göstermek.*

c) *İş, eğitim ve öğretim faaliyetlerine geçerli mazeret dışında sürekli katılarak üstün başarı göstermek.*

ç) *Kurumdaki kişisel ve ortak kullanım alanları ile bu yerlerde bulunan eşyaların temizlik, düzen*

ve korunmasına azami özen göstermek.

d) Kurum içi ya da dışındaki sosyal, kültürel veya sportif faaliyetlere sürekli ve etkin bir şekilde katılarak kişisel gelişim göstermek.

e) Kurum işleyişini sürdürmek için gerekli olan kurum iç hizmetlerinin yerine getirilmesinde istekli olmak ve üstün gayret göstermek.

f) Uyuşturucu, alkol veya sigara bağımlısı olup da bu bağımlılıktan kurtulmak için kurumca yürütülen eğitim veya tedavi programlarına katılarak bu konuda gelişim göstermek.

g) Kurum asayiş ve düzenini tehlikeye düşürebilecek hukuka aykırı bir eylemin ortaya çıkarılmasını sağlamak.

ğ) Düzenli olarak kütüphaneden yararlanmak suretiyle kendi kişisel gelişimi için çaba göstermek.”

18. Anılan Yönetmelik'in "Ödüllendirmede yetkili merci" başlıklı 9'uncu maddesine göre;

"(1) Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile verilecek ödülün türüne, sayısına, süresine veya geri alınmasına Kurul tarafından (...) karar verilir."

19. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi" başlıklı 89'uncu maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir;

"(1) Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında buldukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılacak değerlendirmede, infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezaları dikkate alınır.

(...)

(5) Kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümleri uygulanır.

(6) Açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma süreleri bir yılı geçemez."

20. Başvuran, eş ile mahrem görüş ödüllendirilme şartlarını taşıdığı ve görüş taleplerinde bulunduğu halde söz konusu taleplerinin reddedildiğini, kendisi ile aynı durumda olan mahpuslardan bazılarının bu görüş imkânından yararlandırıldığını dolayısıyla bu durumun eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğunu iddia etmiştir. Muhatap Kurum, başvuranın aile görüşü taleplerinin mevzuat kapsamında incelendiğini ve İdare ve Gözlem Kurulu kararlarıyla reddedildiğini, bu kararlardan bazılarına karşı başvuran tarafından Kırklareli İnfaz Hâkimliğine şikâyet yoluna ve Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yoluna gidildiğini ancak söz konusu taleplerin reddedildiğini, başvurana kararların tebliğ edildiğini ve kararların kesinleştiğini, eş görüşünün hak teşkil etmeyip belirli şartları taşıyan mahpuslar arasından İdare ve Gözlem Kurulunun uygun görmesi durumunda verilen bir ödül

olduğunu belirtmiştir.

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'e göre ceza infaz kurumunda tutulma, doğası gereği özel hayat ve aile hayatı üzerinde birtakım sınırlandırmalara yol açsa da yakın aile üyeleriyle etkili ilişki kurulmasına ceza infaz kurumunca imkân sağlanması, mahpusun aile hayatına saygı hakkının önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Ancak mahpusun dış dünya ile bağlantı kurmasını kontrol altına almaya yönelik birtakım tedbirler alınması tek başına aile hayatına saygı hakkını ihlal etmemektedir (AİHM, *Aliev/Ukrayna*, B. No: 41220/98, 29/4/2003, para. 187).

22. Anayasa Mahkemesi (AYM)'ye göre; ceza infaz kurumlarının güvenliği ve düzeninin sağlanmasıyla sınırlı olarak mahpusların aile hayatlarının korunması için hangi tedbirlerin alınacağı ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı konusunda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda mahpusların aileleriyle açık ve kapalı ziyaret, mektupla ve telefonla haberleşme gibi imkânlarla yeterince sahip olup olmadıkları önem taşımaktadır. Aile hayatına saygı hakkı belirtilen asgari imkânlar dışında hükümlü ve tutukluların ayrıca eşleriyle mahrem görüşme yapmalarına imkân sağlanması şeklinde açık bir güvence sağlamamaktadır. Devlet mahrem görüşme imkânını düzenleyip düzenlememe konusunda geniş takdir yetkisine sahiptir. (AYM, *Mehmet Koray Eryaşa*, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, para. 89; *M. Ç.*, B. No: 2017/34600, 6/2/2020, para. 54).

23. Başvuru konusu olay yukarıda yer verilen mevzuat ve içtihat ışığında değerlendirildiğinde; başvuranın eşi ile mahrem görüşme taleplerinin Kurum İdare ve Gözlem Kurulu tarafından reddedildiği ve başvuranın ret kararlarından bir kısmına karşı yargı yoluna başvurduğu; diğer taraftan "*iyi hal değerlendirmesi*" ile "*ödül verilmesi*" için aranan koşulların ve amaçların farklı olduğu ayrıca münhasıran eş ile mahrem görüşme ödülü için yapılan başvuruların aile hayatına saygı hakkı kapsamında kaldığı ve kötü muamele yasağı kapsamında incelenemeyeceği değerlendirildiğinden söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Başvuranın, kendisiyle benzer durumdaki kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında farklılığın bulunduğu ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının ise 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında sayılan temellerden birine dayandırılmadığı ve bu temellerden biriyle bağdaştırılmadığı için kabul edilmez olduğu sonucuna varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

7/5/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

ÜnalSADE
Üye